

ידידך

דן לביא

פה קבור הזבל

בעוד 3 שנים ייסתמו אתרי הטמנת זבל בצפון הארץ, והדרום ייאלץ לקלוט את הפסולת של כולנו • הובלת טונות אשפה למאות ק"מ תגבה גם מחיר סביבתי גבוה • אפשר למנוע זאת – אם נפעל מיד

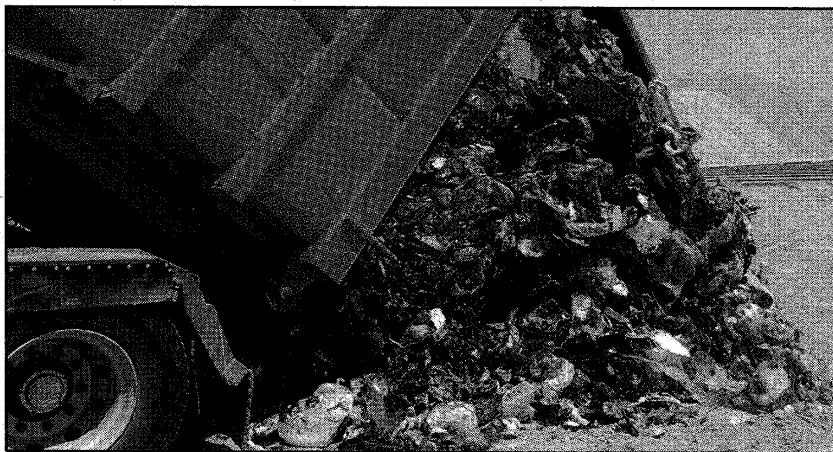
סביבה עולמית

בנאפולי שילמו על הסחבת

נאפולי, העיר השלישית בגר דלה באיטליה, היתה בעבר אחת הערים המתורדות במדינה. כיום, סביר להניח שהתיירים יעדיפו להתרחק מערימות הובל שמע טרות כל פינה בעיר, מהחולדות ששולטות ברחובות ומהסירחון הבלתי נסבל. מאות אלפי טונות אשפה נורקים ברחובות מבלי שייאספו כראוי – והנוק נאמד במיליוני יורו רבים.

כל זה אינו הפתעה, אלא כרד ניקה של אסון ידוע מראש: כולם ידעו על כמות האשפה, נערכו מחקרים ואפילו נוסחו פתרונות. אלא שהסחבת בקבלת ההחלטות – אם בגלל שלטון הלש, אם בשל השתלטות קבוצות כוח (המאפיה וקבוצות תושבים) – מנעה את יישומן. בינתיים נסתמו אתרי הפסולת. האשפה, שלא ניתן לה פסיק את ייצורה, החלה להיערם, כמו גם הבעיות התברואתיות.

רק בעוד כשלוש שנים יהיה פתרון סביר. בינתיים, נקבעו מספר אתרים (בעיקר מחצבות נטושות) לטילוק האשפה, אולם התושבים בסמוך להם חוששים שיפכו לפח הובל הלאומי. לכן המשטרה והצבא נאלצים לאב טח את משאיות האשפה. במאי 2008 עדיין התגלגלו ברחובות העיר 30 אלף טונות של פסולת, והקהילה האירופית הודיעה לפרנסי העיר ולנשיא איטליה כי תעמיד אותם לדיון. על מנת להתגבר על הבעיה, פסולת מר בלת מנאפולי למתקני שריפת פסולת בהולנד, בעלות הקרובה ל-1,000 יורו לטון.

משליכים זבל בקרוב בדרום בלבד? צילום: חזון גושן

הוא הכרה. כיום עלות היטל ההטמנה היא 20 שקלים לטונה, והוא מתייקר ב-10 שקלים בשנה, כך שב-2011 יעמוד על 50 שקלים לטונה.

במשרד להגנת הסביבה מציינים ש"ב-2005 פיר סם המשרד את 'תוכנית האב לטיפול בפסולת מוצקה בישראל' ומאו פועל לפי התוכנית, שמכוונת לקידום פתרונות חלופיים להטמנה על ידי השבה של פסולת המצב האופטימלי, לפי עמדת המשרד, הוא שיימצאו פתרונות אזוריים חלופיים קרוב למקור יצירת הפסולת, ובכך יימנע השינוע. בכל מקרה, כל חלופת תצריך השקעות כספיות ועלויות הטיפול בפסולת יעלו, אולם אין הערכה כספית כרגע עד שייקבעו החלופות."

בנוגע להיטל ההטמנה נמטר: "הכספים מיועדים לקידום תכנון והקמה של פרויקטים למיחזור והשבה, ובכך לצמצם את כמות הפסולת שתיגיע לאתרים. מעבר לטוגיית ההיטל והחלתו על מפעילי האתרים, המשרד אינו יכול להתערב בקביעת המחירים". בנוסף אמר במשרד כי "אין כוונה לאסור על הטמנת חומר אודג'ני באתרים הייעודיים, ודבר זה אינו סותר את עידוד ההפרדה של הפסולת במקור לצורכי מיחזור."

עולים רעיונות שונים לשיפור שוק זה. רו"ח ערדני של מוסד "שמואל נאמן" מתייחס לפתרונות בעיית מיחזור האשפה. הרעיון הבסיסי הוא קידום חקיקה האוסרת הטמנת חומר אורגני, כנהוג באירופה, לצד גביית היטל הטמנה גבוה (נכון להיום, ההיטל נמוך בכל קנה מידה מהיטלים הנגבים באירופה).

המשרד להגנת הסביבה נרגולטור

עורכי המחקר מציעים להפוך את המשרד להגנת הסביבה לרגולטור, שמוכיל מדיניות ארצית של תכנון פתרונות חלופיים: באפשרות המשרד להקים בתוך מספר שנים מתקנים שיקטינו משמעותית את כמות הפסולת להטמנה. במקביל, יסדיר המשרד את איסוף הובל והפרדתו בערים ויקים פתרונות נוספים. רעיונות אחרים הם לקדם שיטות להפרדה כבר בבתים – לפסולת אורגנית ולחומרים הניתנים למיחזור – ולי מצות את הובל באמצעות מיחזור או הפקת אנרגיה. ד"ר אופיר אילון, מעורכי המחקר, מציינת שאם אנו רוצים להצטרף בצדק לארגון המדינות המפותחות (ה-OECD, ד"ר), קיום היטל הטמנה ריאליים ויעילים

ישראל עומדת להיות מוצפת בזבל. זו אינה מטא פורה על אורח חייו של "הישראלי המכוער", אלא מציאות: בעוד כשלוש שנים ירחות הצנחה יהיו הערות לכך שהמטמנות שאליהן מפונה הובל בצפון הארץ התמלאו עד לקצה גבול הקיבולת שלהן, והובל יעלה על גדותיו. למעשה, כבר היום רוב נפח ההטמנה בצפון התמלא. מה יעשו או עם הובל תשובה אחת היא שדרום הארץ יהפוך לפח האשפה של המדינה.

"העוברות הן שאם רוצים להמשיך בהטמנת אשפה, יהיה עלינו לשנע אותה דרומה, להובילה 200-300 קילומטרים, בתוך שלוש-חמש שנים", אומר בדאגה אבי נוביק, מתכנן סביבתי בחברת "שלדג" לניהול פתרונות סביבתיים ומומחה לטיפול בפסולת מוצק. קה. גם במשרד להגנת הסביבה מודים כי "פתרונות הטמנה בדרום יכולים להוות במידת הצורך פתרון". מלבד העובדה שאזור אחד בארץ ייאלץ לספוג את האשפה של כולנו, לפתרון זה מחיר סביבתי נוסף. "הבעיה החמורה שצפויה להיגרם כתוצאה מזה היא זיהום אוויר מכלי רכב ועומס כבר בכבישים", אומר נוביק. על כך אומרים במשרד להגנת הסביבה כי "אופן השינוע צריך להיעשות כך שימנע מפגעים סביבתיים ועומס בכבישים".

תוכנית יישום לשינוי השיטה

אתרי ההטמנה בישראל דווקא משתרלים לפעול בצורה ידידותית לסביבה: בין השנים 1993 ל-2003 נסגרו 77 מזבלות שזיהמו מי תהום, למשל. כיום קיימים 15 אתרים: שלושה בצפון והיתר בדרום. מרכז הארץ נקי מהטמנת זבל לחלוטין.

אלא שייחכן שעצם ההתעקשות על שיטת ההטמנה אינה סבירה: המחיר הסביבתי של הטיפול בפסולת הופך להיות משמעותי לא רק בגלל ההטמנה אלא, כאמור, בגלל היותם שתגרום הובלתה. נוביק מזהיר ששינוי השיטה צריך להיעשות מיד: "יש לפעול מזה ככל האפשר כדי להכשיר פתרונות קצה חלופיים – מתקן הפקת אנרגיה מפסולת, מתקן מיחזור ועוד. יישום פתרונות אלו ייקח בין שלוש לשמונה שנים, צריך להודור".

תוכנית לפתרונות כאלה כבר קיימת: מ-1999